

1. ábra

Balról: Lőrincz Ferenc, az MKE Mezőgazdasági Szervezetének elnöke; Szántó Péter, az Info Technology Supply Ltd. magyarországi képviselője; Gulácsiné Pápay Erika, az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ főigazgatója; Németh Imre földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter; Marika Janonskova, a ProQuest Information Learning kelet-európai képviselője

Az agráriumban érdekelt valamennyi felsőfokú oktatási intézmény, kutatóintézet és egyéb szakmai intézmény könyvtárai számára elérhető elektronikus adatbázis jelenleg 222 vezető, főleg tengerentúli, de angol, német és belga mezőgazdasági folyóiratot is tartalmaz teljes szövegű, full image, valamint szöveges és grafikus formátumban 1988-ig visszamenőleg. A cikkek tartalmazznak ábrákat, grafikonokat, táblázatokat, diagramokat, térképeket, fotókat és egyéb olyan elemeket, amelyek növelik a szöveg értékét, és amelyeket a mezőgazdasági szakfolyóiratokban gyakran használnak.

2. ábra

Az adatbázis több száz témában nyújt információt a mezőgazdaságról és a kapcsolódó tudományterületekről, többek között a föld- és környezettudományok, az élelmiszer- és táplálkozástudomány, agrárgazdaság, agrárszakoktatás, biogazdálkodás, akvakultúra stb. területéről is (2. ábra).

Nincs jobb érzés, mint amikor egy közgyűjtemény saját szakmai feladatainak messzemenő főhatósági támogatása mellett még egy teljes szakmai kört is támogatni képes, s ezzel ezeket az intézményeket a jelenleg legkorszerűbb információhoz juttatja. Reméljük, hogy kezdeményezésünk révén számos felhasználó jut korszerű, sokoldalú információhoz.

Gulácsiné Pápay Erika–Pálfai Katalin
(Országos Mezőgazdasági Könyvtár
és Dokumentációs Központ)

Scopus

Beharangozónak is beillő előmustra jelent meg a nyilvános hozzáférés küszöbén álló *Scopus*¹ adatbázisról a *Péter's Digital Reference Shelf* 2004. októberi kiadásában. A Thomson-Gale honlapján elérhető rovatot² *Jacsó Péter*, a Hawaii Egyetem könyvtár és informatikai tanszékének professzora, a *TMT* tanácsadó testületének tagja írja több mint fél évtizede, amelyért 1998-ban a Louis Shores - Oryx Press díjat is elnyerte. Ezúttal a Reed Elsevier³ újdonságát, a Scopus adatbázist és szolgáltatásrendszerét veszi szemügyre, mégpedig oly módon, hogy összeveti az egyetlen számba jöhető

versenyárssal, az Institute for Scientific Information (ISI) által jegyzett Web of Science-szel. (A Web of Science⁴ – közkeletű rövidítéssel: WoS – új verziójának bírálatát Jacsó Péter digitális referenzpolcának 2004. júliusi számában olvashatjuk.) A továbbiakban mi is honolulu kollégánk értő vezetését követjük a Scopus bemutatásakor, kiegészítve azokkal a friss adalékokkal, amelyek az áttekintés megjelenése után kerültek az adatbázis lapjaira. Időközben ugyanis a Scopust hivatalosan is útjára bocsátották: 2004. november 3-án a londoni Science Museumban tartották meg a világ-

premiert. A Scopus koncepciója eredetileg 2002 áprilisában fogalmazódott meg, s a két éven át tartó intenzív fejlesztési munkába 20 tudományos intézményt, könyvtárosokat és kutatók százait vonták be. 2002 őszére a készülő adatbázis már frappáns és beszélő nevet is kapott.⁵ A szolgáltatás nyolc hónapos próbaüzeme 2004. október végén fejeződött be.

Az 1580-ban alapított Elsevier könyvkiadó ma is látható logóját *Isaac Elsevier* véste ki 1620-ban:

A szőlőindával sűrűn körbeölelt szilfa mellett magányos férfi áll, kezében egy tábla, amely a cég mottóját hordozza: 'Non Solus' – nem egyedül. A kifejezés azóta sem veszítette értelmét, és a tudomány világára

vonatkoztatva ma is igaz, hogy a kutatás nem elszigetelt passzió, hanem társas-társadalmi jelenség, amelynek haladása a kutatók légióinak egymásra épülő meglátásaitól függ, az egymásra, egymás írásaira hivatkozó szakirodalom-korpuszból táplálkozik.

A hivatkozások összekapcsolásának úttörője a Colorado Springsben 1873 óta megjelenő jogi keresőeszköz, a *Shepard's Citations*. *Eugene Garfield* utal is rá a citációs indexek elméleti megalapozását jelentő legendás, 1955-ben a *Science*-ben megjelent írásában.⁶ 1961-ben aztán maga is gyakorlatba ültethette az asszociációs gondolkodásra épülő idézési indexet. Miután vállalata, az Institute for Scientific Information megkapta a Nemzeti Egészségügyi Intézet (National Institute of Health = NIH) támogatását, Garfield kifejlesztette a Genetics Citation Indexet, a Science Citation Index (SCI) közvetlen előfutárát. Az SCI 1964-ben jelent meg, a Social Science Citation Index (SSCI) 1972-ben csatlakozott hozzá, majd a harmadik átfogó tárgykör, az Arts and Humanities Citation Index (A&HCI) 1978-ban debütált. Az elmúlt évtizedekben a kezdeti mágnesszalagos és nyomtatott formát fölváltotta a CD-ROM-on való terjesztés, s a kilencvenes évek végén a weben is elérhetővé vált az idézettségi rekordtömeg az ISI Web of Science keretrendszerben, amely végre az eredeti garfieldi elveket ideálisan meg tudja valósítani.⁷

A citációs indexek rendszere, az idézettségi háló sokáig versenytárs nélkül maradt még a weben való megjelenés után is. A Reed Elsevier által most megalkotott Scopus éppen a zászlóvivő WoS mellé zárkózik fel, és bár nem kíván a riválisa len-

ni, célközönségük azért nagyjából megegyezik. A Web of Science – s most már a Scopus is – kiemelkedik az adatbázisok mezőnyéből azzal, hogy az intellektuális linkeket a digitális linkek kényelmével gazdagítják, míg az adatbázisok döntő többségben a bibliográfiai rekordokat csupán összehozzák egy tető alá – „aggregálják” –, és a használóra bízzák a belső linkek felkutatását a tematikus keresés segítségével.

Az Elsevier a tudományos, technikai és orvosi (STM) területek vezető kiadója – az információs iparban egyetlen cég közelíti meg, nevezetesen az ISI-t is leányvállalatai között tudó Thomson csoport. Az Elsevier az egyik legnagyobb kivonat- és index- (abstract and indexing = A&I) szolgáltató; birtokában van az EMBASE⁸, a GEOBASE⁹, a Compendex; a Voyager integrált könyvtári rendszer, az EnCompass metakereső és a LinkFinder-Plus linkkapcsoló szoftver.¹⁰

A cég 2001-ben indította a ma 167 millió weblap tartalmának keresésére alkalmas, nyílt hozzáféréssű *Scirus*-rendszert, amely a tudományos kutatás egyik legjelentősebb specializált keresőmotorja.¹¹ Saját impresszumú folyóiratok kivonatai, absztraktjai mellett a PubMed¹², a BioMed Central¹³ teljes szövegű cikkei érhetők el egy felületről, valamint kétféle teljes szövegű szabadalom, konferenciadolgozat és preprint archívumokból származó kutatási jelentés. (Az Elsevier-folyóiratok teljes szövegű cikkeit a Scirus a ScienceDirect-előfizetéssel kínálja.)

A Scopus magába foglalja a Scirust is, annak találati halmaza a 'Web' címszó alatt jeleníthető meg. A Scopus találati listájában az Elsevier saját indexelő-kivonatoló adatbázisának rekordjai vegyülnek a PubMed és egyéb „idegen” kiadók tételeivel. Az átfedések miatti nagyszámú duplum kiküszöbölését a Scopus mintaszerűen oldja meg, a tesztelési tapasztalatok szerint a deduplikáló program kiválóan működik.

Méret – összetétel

A Scopus 2004 végére időzített közzétételekor 27 millió rekordot számlál, amely a Web of Science 30 éves (1975–2004) citációs adatbázis-szegmentjében lévő 28 millió rekorddal majdnem azonos nagyságrendű. Az Elsevier állítása azonban, hogy a Scopus a legnagyobb A&I adatbázis, mindenképpen túlzás, hiszen a teljes WoS-rendszer

Science Citation Index Expanded (SCIE) komponense 60 évet ölel fel, és egymagában hozzávetőleg 40 millió rekordot tartalmaz.

A Scopus csaknem 14 000 folyóiratcímét dolgoz fel (amely kb. 4000 kiadó termése); a kereskedelmi kiadók által nem igazán kedvelt nyílt hozzáférésű (open access = OA) periodikákból az Elsevier ebben az adatbázisban példamutató módon 400 címet dolgoz fel.

Az ISI viszonylag új terméke a Web of Science Proceedings, amely 3,5 millió konferenciadolgozatot tesz kereshetővé a Web of Knowledge (WoK) szélesebb portálplatformról két alkiadásban: Science & Technology, illetve Social Sciences & Humanities. A Scopusban a konferenciadolgozatok száma 2,3 millió.

A Scopus licencét csak teljes egészében kínálják, míg a Web of Science előfizethető különböző időtartományokra (pl. 1945–2005, 1990–2005), illetve egyes alkotóelemeire vonatkozóan is.

A Scopusban előnyös vonás, hogy a könyveket, monográfiákat is földolgozzák. Az esetenként több száz hivatkozással rendelkező művek feltárása különösen fontos az idézettség alapú keresés szempontjából. A WoS ugyan nem dolgozza fel a könyveket forrásdokumentumként, ám számos kiadványt (pl. az Annual Reviews sorozatait), amelyet a Scopus könyvként kezel, periodika jellegűnek fogad el, és mégiscsak földolgoz.

Nem meglepő, hogy a Scopus forrásanyagának 75%-a angol nyelvű – de a cég a nemzetközi tudomány érdeklődésére is számítva arra hívja fel a figyelmet, hogy a címek 60%-a nem az USA-ból származik. Ám az ilyen hatalmas adatbázisnál még a 4,5%-nyi német és a 3,3%-nyi francia nyelvű anyag is tetemes alhalmazt jelent. A spanyol és olasz nyelvű dokumentumok aránya csaknem azonos (1,15%), s ez e két nyelvnél is külön-külön 300 000 rekordot jelent.

Profil

A Scopus főprofilja a tudomány és a technika. Az egészségügy 34,6%-kal van jelen, az élettudományok pedig 27%-kal. Természetesen egy rekordot több tárgyszóhoz is hozzáköthetnek, így csaknem 9 millió rekord mind az egészségügy, mind az élettudomány tematikában szerepel. A mérnöki tudomány a harmadik legnagyobb profil, csaknem

8 millió tétellel, majd a mezőgazdaság és biológia (3 millió fölött), a kémia, föld- és környezettudomány (1-1 millió rekord), végül a fizika és matematika. A 14 000 folyóiratcím diszciplína szerinti megoszlása a következő: kémia-fizika-matematika-mérnöki tudomány 4500 cím; orvosi és élettudományok 5900 cím; társadalomtudományok 2700 cím; biológia-környezettudományok 2500 cím; általános 50 cím.

A társadalomtudomány kategóriában 450 000 rekord van, és csaknem 292 000 a pszichológiai tételek száma. Mintegy 133 000 rekordnál szerepel a társadalomtudomány és pszichológia tárgy együtt, így a pszichológia és társadalomtudomány címszók alá eső tételek száma 610 000. Összehasonlítás kedvéért az ISI egyedül a 2002. évben 135 000 ilyen témájú rekorddal növelte az Social Science Citation Index (SSCI) adatbázisát.

A Web of Science-ben szereplő Arts and Humanities citációs index megfelelőjét nem találjuk a Scopusban – a művészetek és humán tudományok folyóiratainak feldolgozását és beemelését az adatbázisba egyelőre nem tervezik az Elseviernél. Tény azonban, hogy számos határterületi periodika a társadalomtudományi korpusz alatt mégis megjelenik a Scopusban (pl. nyelvészet, kommunikáció, régészet, kultúrakutatás, könyvtár és információtudomány).

Időtartomány

A Scopus időtartománya az 1960-as évek elejéig megy vissza (1960 előttről 265 tétel van); jelentős cikkmennyiség 1965-től kezdődően indul be. Az utóbbi években évente átlag 1,2 millió tétellel gyarapszik az adatbázis. Ez nagyjából egyezik az ISI mindhárom adatbázisának együttes összesített évi növekményével.

Kivonatok

Lényeges különbség a WoS és a Scopus között, hogy az utóbbiban jóval nagyobb számban – a rekordok 85%-ában – található kivonat a cikkek mellett. Ennek oka, hogy az ISI maga nem készít absztraktot, csak akkor közöl kivonatot, ha az eredeti dokumentum tartalmazza. Az Elsevier ellenben kivonatóló-indexelő adatbázisrekordjainak jó részét még akkor is absztrakttal látja el, ha a forrásdokumentumban nem is volt.

Hivatkozások

A citációk az értéknövelt elemet képviselik – ez a momentum emeli ki a WoS-t és a Scopus az adatbázisok tömegéből, és teszi lehetővé a hasonló témájú írárok láncszerű összegyűjtését. Mint már szó volt róla, az ISI idézettségi indexei már kezdetektől fogva ebben a szellemben épültek. A Scopus visszamenőlegesen fűzi hozzá a hivatkozásokat saját A&I adatbázisából, illetve vonja ki az Elsevier és más partnerkiadók folyóiratainak cikkeiből. A projekt első fázisában 1996-ig visszamenőleg egészítik ki a rekordokat. Jacsó szerint ez kb. 10 millió rekordot jelent – ami gigászi vállalkozás. Ezzel szemben a hivatkozások jelen vannak a WoS teljes adatbázisában – már amikor a forrásrekord feltüntette őket. Ez jóval túlszárnyalja a Scopus, de a WoS mögött másodiknak lenni sem szégyen, és vigasz lehet, hogy néhány mozzanatban a hivatkozások kezelése még leleményesebb is a Scopusban.

Web of Science®

WELCOME HELP GENERAL SEARCH CITED REF SEARCH STRUCTURE SEARCH SEARCH HISTORY ADVANCED SEARCH SEARCH RESULTS

Cited References

New media, new publics: Reconfiguring the public sphere of Islam
ANDERSON JW
SOCIAL RESEARCH
70 (3): 887-906 FALL 2003

The following documents are bibliographic references cited by the above article:

FIND RELATED RECORDS

Clear the checkbox to the left of an item if you do not want to retrieve articles that cited the item when finding related records.

☐	Cited Author	Cited Work	Year	Volume	Page	Article III	View Record
☐	ALTERMAN J	NEW MEDIA NEW POLITI	1998				
☐	ANDERSON B	IMAGINED COMMUNITIES	1983				
☒	ANDERSON J	ANTHROPOLOGY TODAY	1995	11	13		
☒	ANDERSON J	MIDDLE E INSIGHT	1999	14	59		
☒	ANDERSON JW	30 EM CTR STRAT STUD	1998				
☒	ANDERSON JW	MIDDLE E EXECUTIVE R	1997	20	11		
☐	ANDERSON JW	NEW MEDIA MUSLIM WOR	1999				
☐	CALHOUN C	HABERMAS PUBLIC SPHE	1992				
☒	DRUMMOND L	MAN	1980	15	352		View record
☒	EICKELMAN DF	AM ETHNOL	1992	19	643		View record
☒	EICKELMAN DF	J ISLAMIC STUDIES	1997	8	43		
☒	EICKELMAN DF	WOODROW WILSON Q WAS	1996	22	80		

1. ábra A Web of Science egy rekordjához tartozó hivatkozások megjelenítése

Scopus Info Microsoft Internet Explorer

References (19)

1. Baker P. Clinical progress and the future of HIV exceptionalism (1999) Archives of Internal Medicine 159 pp. 1042-1046 Cited 8 times (Abstract - Refs) View at Publisher Full Text

2. Muthenthal B.N., Lyons J., Kral A., Eringer E.A., Kahn J.G. Collateral damage in the war on drugs: HIV risk behaviors among injection drug users (1999) The International Journal of Drug Policy 19 (1) pp. 29-36 Cited 10 times (Abstract - Refs) View at Publisher Full Text

3. Bourque P., Lettine M., Ouellet J. Social misery and the sanctions of substance abuse: Confronting HIV risk among homeless addicts in San Francisco (1997) Social Problems 44 (2) pp. 155-173 Cited 19 times (Abstract - Refs) View at Publisher Full Text

4. View the abstract of an article for more information

2. ábra A Scopus egy rekordjához tartozó hivatkozások megjelenítése

A hivatkozásokra vonatkozó legfontosabb előny a WoS-szal szemben az, hogy a Scopus felveszi és kereshetővé teszi a hivatkozott cikkek címét is. A WoS feltünteti az első szerzőt, a folyóirat vagy konferencia címét és a kezdőoldalt (1. ábra). Scopus ezenfelül megadja a további szerzőket (nyolc szerzőig), az adott cikk, illetve konferenciadolgozat címét és a záróoldalát is (2. ábra).

A cikk címének a találati halmazban való feltüntetése igen hasznos, mivel a cím a cikk tartalmáról ad fontos tájékoztatást. Mindkét szolgáltató megadja az idézett könyv címét, a Scopus azonban az alcímet is lehozza, valamint a kiadó nevét is. A WoS nem veszi fel a könyvet forrástételnek, így nem mutathat link se a könyvek törzsrekordjaihoz. A hivatkozások listája a WoS-ban tömörebb, a Scopus rácsszerűen, grid formában is meg tudja jeleníteni a hivatkozásokat. Ez akkor válik előnyössé, amikor a halmazösszesítőben is megkapjuk azt a számot, ahányszor a hivatkozásokat a Scopusban szereplő dokumentumok idézik. A WoS-ban is van idézettséginformáció, de csak a teljes rekordban, és a sorozati kiadványok fejezetinél (pl. az Annual Reviews kiadványsorozatnál), valamint folyóiratcikkeknel. További előny a Scopusnál, hogy megadja a nyílt elérésű cikkek és jelentések URL-jét nemcsak az alaprekordban, hanem akkor is, ha hivatkozásként szerepelnek.

A szoftver

A Scopus erőssége az eredménylista. A találati halmaz megjelenítése kiváló, jól áttekinthető: rácsszerű elrendezésben látjuk a legfontosabb bibliográfiai elemeket, a kiadási évet, a cikk címét, a szerző nevét, a forráscímet és az idézettségi számlálót. Az egymás alatti tételeket világos és árnyékos háttér váltakozásával különböztetik meg. Lehetne javítani a megjelenítésten, ha a nem angol nyelvű cikkek eredeti címét nem szorítanák be a címkeretbe az angol címfordítás után. Ehelyett üdvösebb lenne egy szabványos hárombetűs nyelvi kód alkalmazása. Ésszerűbb korlátot jelentene továbbá, ha maximum három szerzőt tüntetnének föl. Amit viszont Jacsó szerint bele kellene gyömöszölni a keretbe, az a hivatkozások száma, hiszen ez fontos orientáló tényező a keresésben.

A találati lista fordított időrendben jön elő; lehet rendezni szerző neve, illetve folyóirat címe szerinti sorrendben, és szűrni lehet kiadási év és idézettség szerint. A idézettség alapján végzett finomítás

csábító vonás, hiszen a használók szívesebben választanak nagyobb citációs háttérrel rendelkező, tehát erőteljesebb hatású cikket. A WoS is kínál találati listát idézettség alapján, ám az idézettségi számlálót nem tünteti fel közvetlenül.

Ha a Scopus a hivatkozásokat is ugyanabba a rácsszerkezetbe foglalná, mint a találati listát, a keresés hatékonyságát drasztikusan megnövelné. Nagyon hasznos, hogy a hivatkozási számláló megjelenik a hivatkozási tételben is, hasonlóan a Cambridge Scientific Abstracts (CSA) elegáns megoldásához. A WoS-ban a hivatkozások rács-szerű ábrázolása jó modell, ha a hivatkozási számlálót is belefoglalják.

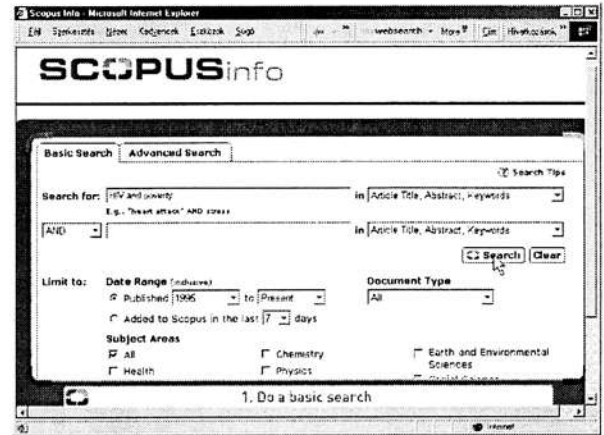
Nagyszerű tulajdonság a Scopusban az összesített találati mátrix automatikus generálása. A halmaz maximum 1000 rekordonkénti eloszlását mutatja a folyóirat neve, szerző, kiadási év, dokumentumtípus és tárgy alapján. A WoS korábban hasonló eredménymátrixot vezetett be, az ANALYZE jellemzőt, amelyben a rangsorolás szerző, intézménynév, dokumentumtípus, nyelv, kiadási év, forráscím és tárgyi kategóriák szerint lehetséges. *Bradford* és *Lotka* nagyra értékelné ezt az eszközt, amely megspórolja a manuális munkát a szerzők/folyóiratok koncentrációjának és eloszlásának kiszámítására.

A nyílt elérésű forrásokhoz való linkek más kereskedelmi adatbázisokhoz viszonyítva sokkal nagyobb számban találhatóak a Scopusban, amellet még az explicit, nem rejtett linkek is gyakran megjelennek a hivatkozásokban.

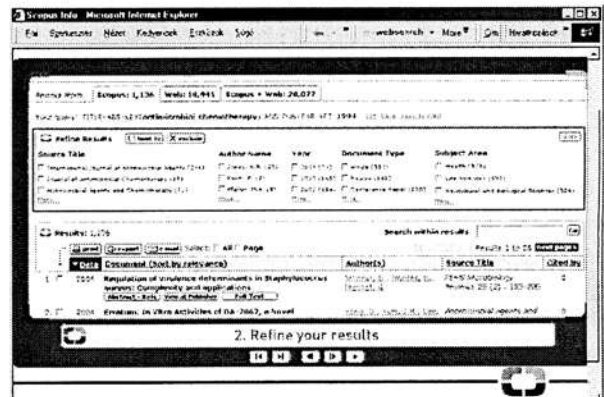
Böngészés és keresés

A két kategória együttes tárgyalása némi kritikus hangot jelez, feltehetőleg ezen a téren számíthatunk javításokra a Scopus béta-verziójának véglegesítése során. A böngészésről nem sokat lehet mondani, hiszen ma az egyetlen böngészhető index a forrásfolyóiratok listája. Az ábécérendű lista jelzi az egyes évek mellett a tételek számát az adott évre vonatkozóan. Remélhetőleg más, szerzői, folyóirat címe szerinti indexeket is böngészhetővé tesznek, idéző és idézett szerzőkét egyaránt. A WoS-ban böngészhető az egyéni és testületi szerzői index, a forrásfolyóiratok listája, a szerzői munkahely rövidítése az 'Általános keresés' űrlapon, illetve az idézett szerző és idézett mű indexe az 'Idézett referenz keresés' űrlapján.

A Scopus három keresési módot kínál: Gyors, Alap és Haladó szinten. A Gyorskeresés (*Quick*) egyetlen cellát tartalmaz, és minden oldalon megjelenik; cím, absztrakt, kulcsszó és szerzői indexekben való kereséshez használható. Az Alapkeresés (*Basic*) jól tervezett űrlap – leguruló menüvel –, amellyel egyedi és kombinált keresést lehet végezni időtartományra és fő tárgyi kategóriákra szűkítve (3. és 4. ábra).

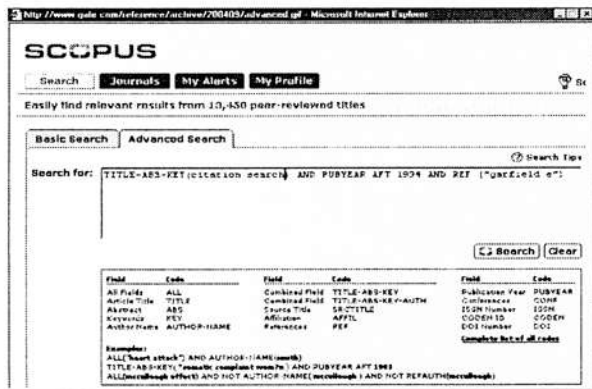
3. ábra Az Alapkeresés űrlapja a Scopusban

4. ábra A keresés finomítása a Scopusban

Az Alapkeresés és a Gyorskeresés ugyanazokat az indexeket használja, kivétel a szerzői index. Nem specifikus keresésre választható az „összes mező” opció, ekkor az idézett művek mezői is megjelennek. A Haladó keresés (*Advanced*) keresési űrlapja olyan indexek és paraméterek alapján dolgozik, amelyeket az Alapkeresés nem kínál (pl. nyelv, DOI-szám). Ezen az űrlapon keresőparancsokat kell használni, amely az átlagos használót bizonyára el fogja riasztani, még ha van is némi súgó a mezőkódokról. Ez utóbbiak szükségtelenek és túl hosszúak (pl. AUTHOR-NAME az egyszerű AU helyett); a komplikált prekombinált indexnevet (pl. TITLE-ABS-KEY-AUTH) is be kell írni

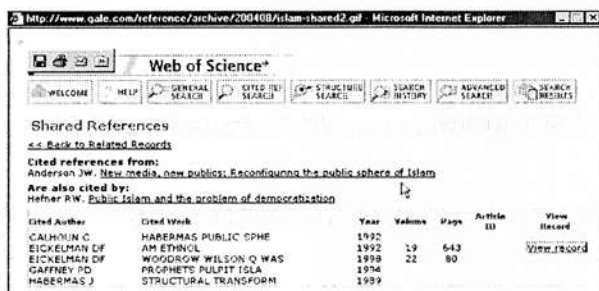
(5. ábra). Vannak még egyéb indexlehetőségek is a Haladó keresés űrlapján. A baj csak az, hogy hosszasan kell a helpet tanulmányozni, és legördülő-választható listák helyett be kell írni pl., hogy REFSRCTITLE (idézett forrás címe alapján való kereséskor).

5. ábra Haladó keresés bonyolult parancssorral

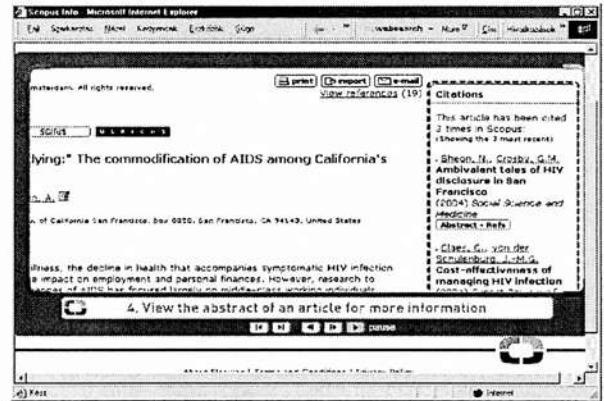
Igen hasznos, hogy az idézett szerzőre, idézett évre, idézett forrásra és idézett oldalakra vannak almező-specifikus indexek, tehát a 'Fortune' mint idézett periodika megkülönböztethető a címben előforduló 'fortune' szótól – bár a formátum nem éppen felhasználóbarát. A Scopusban nincs közelségi operátor, ami a pontosított keresés eszköze, ahogy a WoS-ban ezt a célt szolgálja a SAME operátor. Nincs aritmetikai operátor sem, amely az időtartományokat keresheti (pl. PY=1993-1996) – ehelyett vesződéses módon a következő keresőkérdéssel lehet ezt elérni: PUBYEAR AFT 1992 AND PUBYEAR BEF 1997. Ám még ezzel sem lehet keresni az idézett kiadvány időtartományára.

A Web of Science-ben a 'Kapcsolódó tételek' funkció, a 'Shared References' a tudományos kutatás egyik ragyogó asszociációs eszköze, amelyben két vagy több rekordban közös idézett művek adatai jelennek meg; a jelzések szerint ugyanez a relációháló a Scopusban is implementálásra kerül (6. ábra).

6. ábra Közös hivatkozások a Web of Science egyik tételében

A Scopus feltünteti az adott cikkre az adatbázison belüli rekordokban történt hivatkozásokat a hozzájuk tartozó linkekkel együtt (7. ábra).

7. ábra Az adott cikkre történő hivatkozások adatai a jobb oldali Citations rovatban

A Scopusban – ahogy az ISI-ben is – a legfejlettebb technológiát alkalmazzák a teljes szövegű rekordok minél gyorsabb elérése érdekében. A kiadói honlapon elérhető teljes szövegű cikkeket a CrossRef¹⁴ integrált szolgáltatásán és a Scopus saját tudásbázisán keresztül, illetve a „View at Publisher” gombra kattintva lehet megjeleníteni. Mindkét adatbázis esetében meg van oldva az OpenURL szabvány alapján kezdeményezett keresés is: az Ex Libris által kidolgozott kontextus-érzékeny linkelési eszköz, az SFX, valamint az Endeavor hasonló célú terméke, a LinkfinderPlus eminens módon tudja olvasóinak házhoz hozni mind az ISI-nek, mind a Scopusnak az adott könyvtárban jogosultan megtekinthető rekordjait.

Összefoglalva: a Scopus látványos alkalmazás, könnyen kezelhető multidiszciplináris navigációs rendszer, nagyszerű eszköz a tudományos források hatalmas gyűjteményében való idézettség alapú kereséshez. Eredménymegjelenítő tulajdonságai lökést adhatnak a citációkeresés további terjedésének. A Scopus nemcsak összegyűjti, hanem integrálja is az Elsevier különféle értékeit, s messziről látszik rajta – amit a cég büszkén hangsúlyoz, és mi elégedetten vesszük tudomásul –, hogy a teljes szolgáltatásrendszer könyvtárosok bevonásával, aktív közreműködésével-tanácsaival készült.

A kérdés csak az, hogy milyen pénzügyi konstrukcióban, és mekkora körben tudják a könyvtárak beszerezni – éppen egy olyan kritikus időszakban, amikor a ScienceDirect elérése drasztikusan szűkül Magyarországon.

Jegyzetek

- ¹ A Scopus honlapja: <http://www.scopus.com>
- ² Péter's Digital Reference Shelf: http://www.galegroup.com/free_resources/reference/peter/index.htm
- ³ Az Elsevier kiadó honlapja: http://www.elsevier.com/wps/find/homepage.cws_home
- ⁴ A Web of Science honlapja: <http://www.isinet.com/products/citation/wos/>
- ⁵ A Scopus, más néven Hammerkop (magyar megfelelője: 'gogó') egy kiváló navigációs ügyességgel megáldott, Madagaszkáron élő kócsagszerű madár neve.
- ⁶ GARFIELD, Eugene: Citation Indexes for Science: A New Dimension in Documentation through Association of Ideas. [http://www.garfield.library.upenn.edu/papers/science_v122\(3159\)p108y1955.html](http://www.garfield.library.upenn.edu/papers/science_v122(3159)p108y1955.html)
- ⁷ SZIGETI, Helen: The ISI Web of Knowledge Platform: Current and Future Directions. <http://www.isinet.com/essays/isiplatform/8105138/>
- ⁸ Az Excerpta Medica adatbázisának, az EMBASE-nek a honlapja: <http://www.embase.com/>
- ⁹ A GEOBASE leírása: http://www.elsevier.com/wps/find/bibliographicdatabasedescription.cws_home/422597/description#description
- ¹⁰ Az Endeavor a Reed Elsevier leányvállalataként forgalmazza saját termékeit, a Voyager könyvtári rendszert, az EnCompass metakeresőt és a LinkFinder Plus kontextusérzékeny linkkapcsoló szoftvert, lásd: <http://www.endinfosys.com/>
- ¹¹ A keresőmotor neve – Scirus – az ókorból, Pausanias Görögország leírása c. művéből való. Scirus Dodonából származó látnok volt. A Scirus honlapján olvasható a következő magyarázat: „A Scirus nevet azért választottuk, mert a látnokokról és prófétákról mondják, hogy felismerik a jövő jeleit. A tudomány látomásos diszciplína, amelyben a kutató örökké új gondolatokkal és fejleményekkel foglalkozik. A Scirus keresőmotor teljes mértékben tekintetbe veszi és támogatja a kutató látnoki-prófétai szerepét.” A Scirus honlapja: <http://www.scirus.com/srsapp/aboutus/>
- ¹² PubMed Central (PMC) az amerikai National Library of Medicine ingyenes archívuma: <http://www.pubmedcentral.nih.gov/>
- ¹³ A BiomedCentral nyílt hozzáférésű periodikák kiadója: <http://www.biomedcentral.com/>
- ¹⁴ A CrossRef honlapja: <http://www.crossref.org>

Bánhegyi Zsolt
(MTA Könyvtára)

Tudomány- és technikatörténet CD-ROM-on XX.

Imre Lajos (1900–1974)

Imre Lajos emléklemez [elektronikus dok.] / szerzők Szalay Tibor [et al.]. - Interaktív multimédia. - [Budapest]: BME OMIKK, cop. 2004. - (A magyar tudomány és technika nagyjai, ISSN 1586-7609) Főcím a címképernyőről. - Cválta a lemezcímkén és a tárolódobozon: Imre Lajos, 1900–1974

Működési követelmények: Pentium 366 MHz; 64 MB

RAM; 8 MB Video; hangkártya; felbontás min. 800x600, ajánlott 1024x768; MS Windows 98SE/2000/ME/XP, MS Internet Explorer 5.5 vagy 6.0
ISBN 963-593-460-2

A BME OMIKK 2000-ben indított, *A magyar tudomány és technika nagyjai* című sorozatának ötödik tagja Imre Lajos egyetemi tanárnak kíván mara-

dandó emléket állítani, aki közel fél évszázados tudományos életművéért, a magkémiai kutatás és oktatás terén végzett alapvető munkásságáért, a radioaktív izotópok előállításában elért eredményeiért 1970-ben, nyugdíjba vonulásakor Állami Díjat kapott. A kiadvány gazdag dokumentum- és képanyagot tartalmaz Imre professzor életéről és munkásságáról, válogatást korábbi munkatársainak vele kapcsolatos személyes irataiból, levéltárakban és egyéb közgyűjteményekben gyűjtött anyagokból, valamint számos, kuriózumokban is bővelkedő visszaemlékezést, főképp egykori tanítványaitól.

A mű törzsanyagát alkotó fejezetek bemutatják Imre Lajos életét, szakmai tevékenységének és tudományos munkásságának korszakait, oktatói munkájának jellemzőit, a debreceni Izotóplaboratórium létrehozását és működését, az életpálya eseményeit időrendben. Az *életrajz* alcímei: *Gyermekkor és iskolai évek*, *Egyetemi tanulmányok és a pályakez-*